

Zápis z obhajoby disertace

Doktorand:	PhDr. Petra Večeřová, Ústav informačních studií a knihovnictví, FF UK
Datum konání obhajoby:	27.6.2012
Místo konání obhajoby:	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Náměstí J. Palacha, Praha 1.
Téma disertace:	Knihťiskaři Jiří Jakubův Dačický a Jan Othmar Jakubův Dačický
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Jiří Pešek, CSc.
Oponenti:	doc. Dr. Petr Voit, CSc. PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D.
Přítomni:	prof. PhDr. Jiří Pešek, CSc. doc. RNDr. Jiří Souček, DrSc. PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D. doc. Dr. Petr Voit, CSc. PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D. doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D. ing. Martin Souček, Ph.D. doc. PhDr. Rudolf Vlasák PhDr. Helena Lipková, Ph.D. a zástupci veřejnosti
Komise	doc. RNDr. Jiří Souček, DrSc. PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D. doc. Dr. Petr Voit, CSc. doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D. ing. Martin Souček, Ph.D. doc. PhDr. Rudolf Vlasák
Zapisovatel:	PhDr. Helena Lipková, Ph.D.

1. Obhajobu práce zahájil přivítáním a představením doktorandky doc. Souček.

Doc. Souček uvedl základní biografická data doktorandky týkající se dosaženého vzdělání a institucí, ve kterých profesně působila.

2. Doc. Souček požádal vedoucího práce, prof. Peška, o seznámení s průběhem studia uchazečky a stručným obsahem disertační práce

Prof. Pešek uvedl, že téma práce ho natolik zaujalo, že vedení práce přijal (důvody: méně významná tiskárna, ale mimořádně zajímavá a závažná, mj. proto, že i celá řada archivních materiálů –umožňuje lépe než u jiných tiskáren sledovat historický kontext). Prof. Pešek již předtím s doktorandkou pracoval jako vedoucí rigorózní práce, kterou posléze doktorandka publikovala v nakladatelství Skriptorium.

Prof. Pešek dále uvedl, že s PhDr. Večeřovou společně vytvořili plán studia, načež doktorandka začala pracovat a systematicky zpracovávat archivní materiály a prováděla soustavnou excerpci dostupných katalogů, klasických i elektronických. Při této práci prof. Pešek ocenil přístup doktorandky, která vyvíjela maximální úsilí, aby mohla vždy pracovat s knihou v ruce a veškerá data tak důkladně ověřovat. Přístup PhDr. Večeřové přirovnal k přístupu dr. Veselé, která ve své práci čelila i obdobným problémům jako doktorandka (např. ztráty knih z fondů za posledních dvacet let).

Kontakt vedoucího práce s doktorandkou se v průběhu studia uskutečňoval na pravidelné bázi (oba působí na pracovištích FF UK v Jinonicích). Prof. Pešek byl v průběhu studia oborovou radou ÚISK FF UK zván i ke klíčovým zkouškám doktorandky.

Prof. Pešek uvedl, že by býval byl rád, kdyby se doktorandce podařilo dokončit práci již o dva roky dříve, ~~ale vyjadřil pořešení, že se práci podařilo přesto, byť v posledním možném okamžiku, dokončit. Zároveň~~ však uvedl, že by práce byla ještě vyzrálejší, pokud by bylo možné provést ještě jednu redakci textu.

Prof. Pešek konstatoval, že jako historik knižní kultury je s prací spokojen a vznesl dotaz, zda je nutné, aby přečetl celý svůj posudek. Předseda oborové rady konstatoval, že to není nutné, protože všechny posudky má komise k dispozici a četla je a požádal prof. Peška o případné přečtení pouze nejvýznamnějších tezí posudku.

Poté prof. Pešek konstatoval, že práce je obohacením českého knižního výzkumu. Upozornil, že v závěrečné fázi zpracování práce nárokoval doc. Voít rozbor typografického materiálu. Tento přístup je však prof. Peškovi cizí, přesto měl prof. Pešek při čtení práce dojem, že doktorandka se maximálně snažila zakomponovat i tento aspekt a v tomto ohledu byl pro něj samotného její vstup obohacením.

Své vystoupení zakončil prof. Pešek citací poslední věty ze svého posudku: „*je nepochybné, že před námi leží cenný příspěvek k dějinám českého knihtisku, práce důkladná, koncepční a historiograficky závažná*“.

3. Doc. Souček požádal doktorandku o **představení podstatných bodů její disertační práce**, a to v cca 10 min prezentaci

Vystoupení PhDr. Petry Večeřové (doplňené prezentací slidů, jejichž obsah je uveden níže)

Dr. Večeřová uvedla, že se ve své prezentaci zaměří zejména na: výběr tématu, cíle práce, použité metody, výsledky a přínosy práce.

Výběr tématu – jednoduchý, srdeční záležitost –

- ♦ knihtiskaři Jiří Jakubův Dačický a jeho syn Jan Othmar nebyli doposud podrobeni systematickému výzkumu
- ♦ vzhledem k tomu, že se jednalo o chudší, komerčně zaměřené tiskaře, jejichž kvalita tisků časově kolísala, jsou jedním z důležitých článků pro bádání v oblasti kulturní historie i knižní kultury
- ♦ roli hrálo také unikátní, dlouhodobé (min. 50 let) působení Jiřího Jakubův Dačického na poli pražského knihtisku
- ♦ souběžná práce dvou tiskáren - otce (Jiří) a syna (Jan Othmar)

Cíle práce

- ♦ zmapování a doplnění životních osudů sledovaných tiskařů
- ♦ co možná komplexní postižení vývoje sledovaných tiskáren
- ♦ vytvoření soupisu tisků sledovaných tiskařů
- ♦ provést analytické sondy do typografického materiálu

Použité metody

- ♦ k tématu jsem přistoupila z posic kulturní historie knihy, knihtisku, knižního oběhu a čtenářské recepce knižní produkce
- ♦ takto vymezený rámec mi umožnil velké množství dílčích informací postupně začleňovat do vyššího, do několika významových rovin rozčleněného celku
- ♦ cílem bylo co možná komplexní postižení vývoje tiskáren, resp. jejich jednotlivých linií
- ♦ jednotlivé Dačické jsem sledovala jako svého druhu mikrohistorickou sondu do prostředí knižní kultury pražského raného novověku
- ♦ vzhledem k osobní problematičnosti či konfliktnosti obou Dačických jsem se na základě poměrně bohatě dochovaných archivních pramenů pokusila o alespoň do jisté míry "antropologisující" pohled na protagonisty mé práce
- ♦ Je samozřejmé, že jsem provedla i řadu analytických sond do typografického materiálu, přičemž jsem se řídila příkladem metodických postupů, které na našem ústavu prosazuje doc. Voít. V tomto bodě doktorandka stejně jako v samotné práci poděkovala doc. Voítovi, za rady a doporučení týkající se zkoumání tiskového písma. Zároveň však uvedla, že vzhledem k rozsahu práce, resp. jejímu obrovskému geografickému horizontu, který byl předmětem zkoumání, nebylo možné provádět průzkum po jednotlivých tiskařích a vztazích. Opačný postup by dle dr. Večeřové odvedl práci od původního kulturně-historického zasazení tématu.

- ♦ Vzhledem k rozsahu půlstoleté produkce sledovaných tiskáren a typografického materiálu, jehož náměty a vzory používaly tiskaři široké geografické oblasti německy mluvících zemí, bylo možno tímto způsobem zpracovat a do interpretace materiálu zahrnout jen sondy do tisků jednotlivých Dačických. Soustavné zpracování celku podchytené produkce by podstatně přesáhlo mé časové možnosti, ale hlavně by mne odvedlo příliš daleko od kulturně historického zasazení mého tématu.

Problémy při zpracování tématu

- ♦ současné uložení sledovaných tisků po celém světě (Řím, Budapešť, Berlín, Wroclav, Mnichov atd.). Doktorandka uvedla, že navštívila velkou část těchto destinací, plus všechny příslušné knihovny a instituce v České republice, aby při zpracování práce mohla pracovat s knihou v ruce.
- ♦ dlouhodobé uzavírky fondů – NK, KNM, Strahov, Lobkovické sbírky (knihovna i archiv) – tuto instituci se navzdory veškeré snaze doktorandce do poslední chvíle nepodařilo navštívit
- ♦ částečná delší nepřístupnost fondů či titulů z důvodu mikrofilmování, digitalizace, masivní digitalizace (aktivity Google)
- ♦ novodobé ztráty starých tisků
- ♦ zpřístupnění originálů starých tisků nebo archiválií – poznamenáno kauzou „Kučera“.
- ♦ platby za zpřístupnění starých tisků (např. NPÚ)
Doktorandka uvedla, že v některých institucích, ve kterých prováděla svůj výzkum, byla práce se starými tisky zaplacená až 300Kč za hod.

Výsledky práce

- ♦ popsány a v maximální možné šíři zdokumentovány životní osudy sledovaných tiskařů
  - rodinný a soukromý život
  - pracovní život
 vyčleněny právní kauzy a případy, protože výrazně ovlivnily soukromý život a následně též tiskařskou praxi
- ♦ Na základě excerptce tištěných bibliografií (např. Knihopis, Rukověť atd.), příruček atd., ale i elektronických katalogů a databází (CizBoh, BNF, ÖNB, HAB, VD16, VD17) byl zpracován pro jednotlivé sledované tiskaře
  - rozbor produkce
  - tematický a jazykový profil
  - soupisy známých a dochovaných tisků

Přínos předkládané disertační práce

- ♦ podrobnější zmapování a doplnění životních osudů sledovaných tiskařů nad rámec, do této doby pouhého rozebírání čtenářsky atraktivní kauzy sňatku Jiřího Jakubův s nevěstkou nebo konstatování významnějších tisků
- ♦ objevení možných dalších aktivit a zvětšení akčního okruhu pražských tiskařů začátku 17. století činnost Jana Othmara v Lipsku u Michaela Lantzenbergera
- ♦ zmapování typografického materiálu sledovaných tiskáren umožnilo zjištění, že:
  - základní typografický materiál Jiřího Jakubův byl poměrně chudý
  - v konkrétních případech byl doplňován o nové položky zakoupením či vypůjčením, které po dokončení tisku byly vráceny či opět prodány a v dalších tiscích se neprojevíly
- ♦ vyhraněný odlišný postup při tvorbě edičního programu v rámci jednotlivých rolí – nakladatel, tiskař
  - v roli nakladatele se Jiří Jakubův zaměřoval primárně na komerční efekt svých projektů, což ovlivnilo celou jeho ediční politiku
  - v roli tiskaře byl Jiří Jakubův ochoten přijmout i potencionálně problematické (Bruno, G.: Artikuli ... adversus ... mathematicos atque philosophos) nebo pomaleji prodejné tituly (Zalužanský ze Zalužan, Adam: Methodi herbariae libri tres)
- ♦ Zjištění, že přes různý počet vydávaných titulů v jednotlivých letech, byla produkce Jiřího Jakubův Dačického v podstatě konstantní a pohybovala se ročně mezi 1-3% potíštěných archů papíru v přepočtu jeho celoživotní produkce.
  - tj. každý rok potiskl cca stejné množství archů papíru
  - Přestože tisky sledovaných tiskařů kvalitativně kolísaly a často nedosahovaly úrovně nastavené významnými soudobými tiskárnami typu Jiřího Nigrina či Melantrišsko-

Veleslavínské tiskárny, mají Jiří Jakubův i Jan Othmar Dačičtí své nezastupitelné místo na kulturně-historickém poli, v dějinách knižní kultury a pražského tiskárnického řemesla, neboť umožňují nahlédnout do provozu chudších.

4. Doc. Souček požádal oponenty o stručné přednesení závěrů jejich oponentských posudků. Jako první bylo slovo uděleno Dr. Běhalové.

4. A Oponentka PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D.

Na počátku svého vystoupení oponentka uvedla, že doktorandka ve své prezentaci akceptovala valnou část připomínek, které jsou v posudcích. Poté oponentka vyjádřila souhlas s tvrzením doktorandky, že předkládané téma nebylo doposud dostatečně zpracováno a že výběr tématu tedy představuje velký přínos i na poli knihovnědy. Následně oponentka krátce přednesla některé vybrané konkrétní připomínky a výtky k práci uvedené v posudku a poté přečetla závěr oponentury, ve kterém je dle jejího názoru uvedeno hodnocení jednotlivých kapitol i celé práce:

„Poměrně vysoké úrovně dosahuje první část práce, kde autorka pracovala s archivním materiálem. Svědčí o dokonalém osvojení práce s archivními prameny, která je pro kvalitní knihovnědnou studii nezbytná. Autorka je mohla využít především v popisu jejich rodinného a soukromého života, kde se právě část věnovaná právním deliktům Jiřího i Jana Othmara jeví díky dostupnému archivnímu materiálu jako velmi obsažná oproti dalším částem souvisejícím konkrétněji s jejich tiskařskou činností. Nedostatečné vysvětlení jejich absence pak přispívá k dojmu jisté nevyváženosti, obzvláště když se v práci autorka věnuje detailně školskému vzdělání Jana Othmara, a to i v rovině dohadů a možných tezí, ale vůbec se nezabývá alespoň přibližným určením základního data – tedy roku jeho narození. Podobně se tak nabízí otázka paralelního fungování obou tiskárň Jiřího a Jana Othmara a jejich tiskáren v jednom domě. Problematika tak zůstává nedořešena a autorka se bez jakýchkoliv vysvětlení a dalších výzkumů opírá pouze o nejstarší a nejmladší datované tisky s impresy Jiřího a Jana Othmara. Na druhé straně se autorka díky detailnímu studiu archivních pramenů podařilo opravit některá chybná data, po léta uváděná v tisku – například počátek tisku Jana Othmara Jakubův Dačického, který bývá uváděn do roku 1590.

Doktorandka prokazuje znalost práce s archivními prameny, dobře se orientuje v česky psané odborné literatuře, neopomíná ani nejnovější vědeckou publikační činnost. Její mnohdy precizní a detailní práce jak s archiváliemi, tak tisky, bohužel není dostatečně využita díky předem nejasně formulované metodě práce a nedodržení základních premis stanovených v úvodu (přičemž jsem neměla k dispozici teze disertační práce).

V zásadě v práci postrádám zasazení celé problematiky do společensko-politického kontextu a zhodnocení místa obou tiskárň v pražské produkci. Autorka nevyužila ani vlastními silami shromážděné a ověřené znalosti k témuž období, které získala během tvorby diplomové práce a poté v publikované monografii k Šumanské tiskárně (Večeřová, Petra, Šumanská tiskárna (1585-1628) Praha : Archiv hlavního města Prahy : Scriptorium, 2002, 370 s.). ... [na tomto místě oponentka konstatovala, že práce Šumavská tiskárna byla odbornou veřejností po svém vydání kladně přijata]. V celé disertační práci se na svou předchozí monografii odkazuje pouze v několika ojedinělých případech, a to v souvislosti s jednotlivostmi.

Úplně chybí i porovnání s produkcí evropskou. Nabízí se zde alespoň možnost komparace s tiskárnou lipského Michaela Lantzenbergra, s nímž Jiří i Jan Othmar osobně spolupracovali. Navíc by srovnání v tomto směru mohlo odkrýt i některé další souvislosti jejich vzájemných pracovních vztahů (například v oblasti autorských okruhů obou tiskáren). Autorka se bohužel nedotkla blíže ani otázky nakladatelské činnosti, která v tomto období s tiskařstvím značně souvisela. Jakýkoliv výzkum chybí i u kapitoly určené recepci knih, která v nabízené formě vůbec nemusela být zařazena. Nevyváženost jednotlivých částí disertační práce, vzbuzuje domněnku o podcenění jejího knihovnědného významu.

Byť populárně naučný tón v některých kapitolách disertační práce a mnohé zobecňující fráze vzbuzují dojem, jako by autorka práci připravovala již k publikačním účelům, domnívám se, že pro publikování studie na toto téma bude nutné vyprecizovat metodu knihovnědné práce a také opravit značné množství pravopisných překlepů a hrubých chyb (s. 32, 50, 54, 74, 167, 202 ad.).

Zarážející je i fakt, že během svého letitého výzkumu doktorandka nepublikovala žádnou odbornou stat související s tématem disertační práce, není mi ani bohužel známo, zda dílčí výsledky své práce prezentovala odborné veřejnosti prostřednictvím přednášek apod.

Předložená disertační práce svědčí o tom, že zpracování vybraného tématu je vysoce žádoucí. Nelehké rozhodnutí, které na základě všech popsaných výhrad k práci níže svým závěrem činím, by mělo vést k zamyšlení nad předloženými výhradami a k odstranění nedostatků. Tento přístup bude i prostředkem k tomu, aby knihovně jako taková obhájila své místo mezi moderními vědami a její reprezentanti na akademické půdě byli rovnocennými partnery pro odborníky z jiných oborů. Zároveň se domnívám, že doktorandka bude schopná zpracovat náměty a výhrady na úrovni odpovídající vědecké disertační práci. Na základě všech výhrad práci v této podobě k obhajobě nedoporučuji.

Oponentka také uvedla, že v disertační práci dr. Večeřové postrádala:

Jasně vysvětlení metody práce – postrádala odezvu na původ práce, doktorandka si dle oponentky kladla premisi, které byly vysvětleny až nyní (=při prezentaci doktorandky v rámci obhajoby), ale nebyly vysvětleny v samotné práci.

Srovnání – zejm. spolupráce s autory, kterou oponentka považuje za zajímavou. Informace tohoto druhu je možné hodně vytěžit z předmluv.

Na závěr ohodnotila oponentka jako zarážející skutečnost, že k předložené disertační práci nebyla publikována odborná stat' a není tudíž ani zřejmé, zda doktorandka představovala své dílčí výsledky průběžně odborné veřejnosti, i například prostřednictvím odborných přednášek či vystoupení.

Doc. Souček poděkoval Dr. Běhalové za posudek. Poté nechal mezi přítomnými kolovat seznam publikační činnosti PhDr. Večeřové. Poté žádá o vyjádření druhého oponenta, doc. Voita, přičemž žádá pouze o základní body posudku (posudek je velmi rozsáhlý, komise je s detaily posudku již obeznámena)

4.B Oponent doc. Dr. Petr Voit, CSc.

Předtím, než doc. Voit přečetl závěrečnou část svého posudku, konstatoval, že délka jeho oponentského posudku (12 stran) byla natolik rozsáhlá z toho důvodu, aby byl jasný důvod odmítnutí v jejím závěru. Doc. Voit uvedl:

„Jsem si vědom toho, že každý posudek by měl motivovat další růst začínajícího odborníka, avšak jak toho dosáhnout zde, když předložená práce knihovědně náplně nasvědčuje, že nebyla konzultována s žádným starším a zkušenějším knihovědcem (Baďurová, Kašparová, Veselá, Voit)? Předchozí stránky posudku jsem tedy zaplnil dílčími náměty k dalším úvahám, jimž by se autorka neměla bránit, pokud práci hodlá odevzdat do tisku tak brzo, jako to učinila v případě Šumanů. Námětů není sice málo, ale dvě důležitější výhrady směřují jinam, nikoli k jednotlivostem.

Předložená práce totiž nenechává nikoho na pochybách, že Zikmund Winter a Čeněk Zíbrt jsou pro doktorandku větší autoritou než inspirativní stati Mirjam Bohatcové. Tuto první výhradu ovšem nesměřuji proti kulturněhistorickému akcentu, ale proti výběru metody, díky níž výzkum uvázl v povrchnosti. Večeřová se nechala připoutat k izolovaným faktům, zatímco po nezbytné kritice je měla propojit a pozvednout do širšího oborového, ba i mezioborového kontextu. Materii představila málo invenčním způsobem. Co bylo možno, je sice změřeno, přepočítáno na procenta, převedeno do grafů a opatřeno textovými citáty nebo popiskami, ale celek působí dojmem starého omšelého muzea.

Jsem si jistý, že úroveň práce nelze omluvit ani kvantitativním rozsahem zkoumaných tisků. Vždyť starší autorčin výzkum Šumanské tiskárny byl roku 1999 dokončen za mnohem kratší dobu, než umožňoval sedmi či osmiletý doktorandský kurz, a dokonce s přihlédnutím k širší pramenné bázi 569 šumanských tisků (nyní je to zhruba o 150 méně). Také porovnáme-li „Teze disertační práce“, které doktorandka předložila oborové radě roku 2007, zjistíme, že ani ve zbývajících pěti letech nedostála svým původním představám (především při začlenění tiskařů do kontextu předbělohorského řemesla a v komplexnosti typografického rozboru, jak bylo proponováno v „Tezích“ na s. 7 a 13-15).

Úctu si rozhodně zaslouží příkladný archivní průzkum a jeho interpretace. Proto také obraz zkoumaných tiskařů vychází nejplastičtěji tam, kde jsou líčeny životní osudy a nonkonformní mravy. Avšak písemné zprávy představují jen jeden z nástrojů knihovědného bádání. Místo sebemenší snahy po diachronním pohledu, který bych u disertační práce očekával a který autorka ohlásila také v Úvodu, jsme dostali do rukou statický obrázek jednoho střediska a ještě statictější, rádoby literárněhistorický popis edičního programu. Večeřová šla totiž cestou starších knihopisných a kulturněhistorických skic, které se po kontextech knižní výroby také neohlížely.

[Doc. Souček prosí na tomto místě oponenta o stručnost. Doc. Voit dokončuje čtení závěru svého oponentského posudku.]

Bez bližších dokladů se několikrát naráží na podobnosti s Melantrichem či Güntherem, ale skutečnost, že Jiří Dačický téměř po půlstoletí v mnohém oživil starý Bakalářův ediční model z Plzně, zůstala nerozpoznána. Ač je to s podivem, autorka rezignovala na systematický výzkum předmluv a dedikací, jejichž informační potenciál by bibliograficky a popisně infiltrovanou knihovědu posunul směrem k literární a knižní kultuře rudolfínské éry. Autorku nezajímalo, z jakých sociálních vrstev pocházeli inspirátoři edicí a zda usměrňování literárního života probíhalo v režii nižší či vyšší aristokracie, kléru nebo měšťanů. Nijak zvláště nezkoumala ani překladatele a editory, aby zjistila podrobnosti (společného?) intelektuálního kruhu, jimž se oba tiskaři obklopili.

Typografickou analýzu stačila pojmut jako ne vždy úplnou perifrázi tiskárenského mobiliáře. Tím si sama uzavřela cestu k novým zjištěním, jimiž by dějiny knihtisku obohatila. Proto zde chybí alespoň částečné odpovědi na otázky, z jakých zdrojů se formoval fundus Dačických, pro jaké žánry byla přípustná revitalizace starších štočeků a pro jaké typy publikací byl pořizován materiál nový, do jaké míry pocházel z ciziny (Christian Egenolff – Jakob Sabon) a za jakých okolností Dačičtí rozevírali nůžky mezi „nižší“ a „vyšší“ typografií (srov. např. náročné titulní xylografie několika *Vejkladů* a prostý typografický titul *Barlaama*). Nezkoumají se způsoby a náležitosti sazby s ohledem na příslušný typ textu a stranou zůstala též distribuce a náplň edičních rámců, jejichž rejstříky, vysvětlivky nebo errata by daly nahlédnout do zákulisí čtenářského procesu. Diskursivní potenciál knihovědy směrem k dějinám umění a teorii komunikace nebyl tedy byť náznakem využit ani zde.

Už v monografii o Šumanské tiskárně autorka osvědčila velkou oblibu v grafech. Ponechávám na uvážení každého vnímatele, zda a jak jich využije, neboť prostorové kvantifikace jsou vždy efektní i návodné. Bylo by však od autorky fér, kdyby hned v Úvodu čtenáře upozornila, že výpovědní hodnota většiny grafů je zároveň relativní, neboť se odvíjí od současného stupně poznání. Autorka totiž pracuje pořád ještě s neúplnými bibliografickými daty, k nimž snad někdy v budoucnu přibudou nově atributované tiskařsky anonymní položky, jichž může být odhadem desetkrát více, než se to zatím Večeřové ve skromných devíti kusech podařilo. Některé grafy jsou přesto nadmíru zajímavé, ale autorka pro ně v textu žádnou oporu bohužel nenašla, např. podíl německých tiskáren na výrobě humanistických básní sepsaných v Čechách (193-197). Do diskuse o průměrnosti pracovního úsilí nabízím ještě jednu obdobu, která stejně tak jako grafy spolykala množství času, avšak se ztíženým efektem. Tou je pojetí *Soupisu zkoumané produkce*, který má – ať si to autorka uvědomuje nebo neuvědomuje – vždy jen pomocný evidenční ráz. S ohledem na to, že čtenářům jistě komplikace přinese už jeho vnitřní uspořádání, udržovat zde kolísající grafiku křesťanů jmen nebo příjmení znamená další, leč nevyužitelný luxus (Mathouš, Mattouš x Matouš).

Nikoli pozitivistická metoda, ale povrchnost střídající se s trpnou závislostí na sekundární literatuře a malá originalita ohrožily harmonickou skladbu disertace. Ta se na mnoha místech zbytečně opakuje (např. edice Habermannových Modliteb na s. 95/pozn. 416 a totéž znovu na s. 184), zatímco na závažnější témata řeč nepřišla. Tento problém s funkčností, uměřeností a odbíháním z tématu je pro předloženou disertaci typický. Druhá výhrada tak postihuje malý odstup od textu. Autorka několikrát osvědčila rovněž značnou ledabylost, když kupříkladu až na pár výjimek standardně neprovázala pátou kapitolu s pořadovými čísly druhého svazku, ale do některých pasáží se v průběhu let naopak zakousla a rozpracovala je v nevidané šíři. Poukázat zde mohu na celou čtvrtou kapitolu o recepci zkoumaných tisků, která by se stala skvělým doplňkem teprve tehdy, kdyby monografie jako celek přikročila od úzkoprsé popisnosti edičního modelu Dačických k invenčnímu sledování jejich role pro knižní kulturu. V tomto ohledu musí každého zklamat

rovněž kaleidoskop opakovaných odstavců, který autorka s názvem Závěr prezentovala namísto finální syntézy, k níž už časově či vědomostní předpoklady neměla.

Nemuselo však jít jen o malý odstup. Dovolují si odhadovat, že edukativní akcent byl neúměrně povzbuzen nástupem doktorandky do pedagogického procesu. Každý vědecko-pedagogický pracovník však musí umět zvláště v písemných projevech odlišit rovinu vědeckou a populárně naučnou. Autorka se k mé lítosti neváhala rovněž uchýlit k laciným praktikám diplomantů a nejméně 33x osamostatnila jedinou větu do zvláštního odstavce (12, 36, 43 atd.). Tak jako diplomantům i jí místy zůstaly bohužel utajeny zákonitosti české syntaxe. S neskrývaným zklamáním však sděluji fakt, že autorka za celou dobu svého školení nepublikovala žádnou hloubkovou stat' k tématu doktorské práce. Ba naopak, podivení ve mně vyvolává způsob, jakým se vůbec postavila k vlastní badatelské minulosti a jak nevyužila svých starších odborných aktivit. V soupisu literatury se přiznala pouze k tiskem vydané diplomové práci o Šumanské tiskárně (2002), a i tuto knihu citovala pouze třikrát (!). Svoji starší studii o Paprockého Diadochu (1999) však mohla využít alespoň ve výkladu inspirační role Kuthenovy Kroniky pro vývoj portrétních dřevořezů a kulturněhistorickou skicu o každodennosti tiskařů mohla zužitkovat přinejmenším v obecném Úvodu, jehož první odstavec vznikl ostatně autocitací (2007, s. 83).

Každý, kdo porovná tiskem vydanou diplomovou práci o Šumanské tiskárně s touto disertací, žádný pokrok v hodnocení zkoumaných jevů nebo ve schopnosti syntézy nenalezne. Naopak může konstatovat, že starší opus Večeřové je koncepčně sevřenější, a tím i kvalitnější. Z hlediska metodologie je disertace vlastně jen kopií diplomního úkolu. Staré tisky zůstaly i zde opět pouze cílem a nikoli prostředkem jistého zobecnění, ale co mohlo být vítáno v závěru vysokoškolského studia, musí nutně budít rozpaky po sedmi či osmileté kvalifikaci na hodnost PhD. Předložená práce standard moderní knihovědy zatím nesplňuje, a proto ji v této verzi k obhajobě nedoporučuji.“

Doc. Souček děkuje oponentovi za jeho rozsáhlý posudek a dává slovo doktorandce, aby se vyjádřila k předneseným připomínkám. O slovo se hlásí prof. Pešek, který oznamuje komisi, že 26.6.2012 podal proděkanovi, prof. Šedivému protest pro podjatost posudků.

Na žádost oponentů seznamuje prof. Pešek přítomné s celým textem uvedeného protestu:

Vážený pane proděkane

jako školitel doktorandky PhDr. Petry Večeřové jsem se seznámil s posudky oponentů a – při vědomí možných slabín nebo sporných míst její práce – podávám tímto protest proti předpojatosti, zmanipulovanosti, především pak věcně nepravdivým věcným tvrzením obou (zřejmě navzájem koordinovaných) posudků, zejména pak věcně nekompetentního posudku dr. Štěpánky Běhalové, PhD.

Dr. Běhalová vyčítá disertaci věci, které prostě nejsou pravda, tedy výtky, které pouhé přečtení disertace dr. Večeřové či nahlédnutí do standardních pomůcek usvědčí ze lži. Exemplárně:

1) Údajně nepoužití elektronických katalogů - přitom jak poznámkový aparát disertace, tak závěrečný seznam použitých pramenů a literatury uvádí tyto katalogy v míře standardní a obsahující vše, co je obvykle používáno a v Evropě dostupné.

2) Neprovedení identifikace "neidentifikovaných", ale v literatuře uváděných edic Dačické tiskárny: To je v posudku oponentkou exemplifikováno na příkladu dr. Večeřovou údajně nezaregistrované edice Kroniky sedmi mudrců z pera Jaroslava Kolára. Ten v roce 1985 vydal edici Kroniky z blíže neidentifikovaného tisku, takřkajíc "odkudsi z Německa" - Kolárovu dávnou atribuci Kroniky Dačického tiskárny pozdější odborná literatura (včetně elektronického Knihopisu) nikdy neakceptovala a neznám obhájce takové atribuce.

3) V posudku stojí tvrzení, že dr. Večeřová k tématu disertace za celou dobu studia nic nepublikovala. Její bohatá publikační a recensní činnost se týká kulturních a uměleckých dějin, ovšem včetně dějin knihtisku. Konkrétně k dějinám pražského raně novověké knižní kultury dr. Večeřová v letech 2004-2012, tedy v době svého PGS, publikovala dvě a v tisku má (už po dva roky) třetí studii. Z těchto prací k předbělohorské době je pro téma knihy relevantní zejména: VEČEŘOVÁ, P.: Každodennost pražských tiskařů v 16. a na počátku 17. století, in: Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska, 2006, 15. s. 83-97.

Některé další výhrady v posudku svědčí o bazální odborné nekompetenci dr. Běhalové (zejména o

neznalosti práce s odbornou literaturou tématu). Dr. Běhalová mimochodem o renesančním tiskařství nikdy nic nepublikovala, leč pouze několik článků o Landřrasově tiskárně 19. století, knížku o jindřichohradeckém sportu a několik průvodců "městem nad Vajgarem" (proč vůbec byla osoba bez badatelského vztahu k dané problematice povolána k posudku na práci o raně novověké tematice, když se nabízí řada etablovaných a na tuto dobu i na pražskou tematiku specializovaných badatelů/badatelek?). Zejména však podle mého mínění posudek dr. Běhalové dokládá, že posuzovatelka předloženou práci soustavně nestudovala. Na základě komparace obou oponentských posudků bych nevyloučil to, že dr. Běhalová měla při stylizování svého - místy nesrozumitelného - posudku jako podklad posudek druhého posuzovatele.

To, co pak v jejím - namnoze pochvalném posudku - především postrádám, je věcné zdůvodnění konečného negativního verdiktu.

Posudek doc. PhDr. Petra Voita, CSc. by byl podnětný jako (poněkud obsáhlá) recenze s řadou inspirativních nápadů, které lze ve výběru aplikovat při úpravě disertace pro tisk. Nicméně skutečné výtky reálných chyb posudek obsahuje v minimální míře.

I posudek doc. Voita obsahuje podle mého soudu nepravdivá tvrzení:

1) Hovoří se tu o neprovedení analýzy tiskařského materiálu, který ovšem dr. Večeřová v disertaci provedla, a to právě na popud doc. Voita. Doktorandka věnovala těmto analýzám - přes má napominání - více než rok.

2) I zde se objevuje tvrzení, že dr. Večeřová k tématu disertace nic nepublikovala. Je jistě otázkou, co je míněno "tématem práce". Je-li jím předbělohorský knihtisk a knižní kultura desetiletí okolo roku 1600, pak tato výtka není pravdivá. Mínil-li se tím předběžné otištění některé z klíčových kapitol práce, pak nevím, o jaký předpis studijního řádu oponent opírá takovýto nárok.

I posudek doc. Voita je pro mne na mnoha místech v podstatě nesrozumitelný. Podstatnější je, že ani zde není jasně vyloženo, z jakých věcných důvodů je jeho výsledný soud negativní. Jen proto, že (nesporně technicky, méně již historiograficky, brilantního) doc. Voita neinspiruje? Je ale "malá inspirativnost" dostačujícím důvodem k odmítnutí disertace? Nejde spíše o to, že práce byla pod mým (externím, pracovištěm vyžádaným a nikdy nezpochybněným ani nekritizovaným) vedením orientována směrem kulturní historie knihtisku, knižního obchodu a knižní kultury, zatímco doc. Voita by ji, v případě, že by byl školitelem on, jistě zaměřil více směrem analytickým?

Pro mne podstatná je však skutečnost nepravdivých věcných tvrzení v obou posudcích a jejich účelová - i formulační - koordinace s cílem "likvidace" předkládané disertace. To pokládám za akademicky nepřijatelnou manipulaci, hraničící s podvodem a žádám Vás, pane proděkaně, tímto o přezkoumání celé kauzy.

S přátelským pozdravem

Prof. PhDr. Jiří Pešek, CSc.
IMS FSV UK

Doc. Souček konstatuje, že názory přítomných se značně rozcházejí, ale upozorňuje, že je nutné držet se předem zadaného procesu. Zároveň uvádí, že stížnost musí posoudit proděkan a komise nemůže předjímat jeho rozhodnutí. Doc. Souček zároveň opětovně zdůrazňuje, že je nutné pokračovat dle předem určeného plánu pro obhajobu disertace. Uvádí zároveň, že obhajoba je veřejná a kdokoli při ní může projevit svůj názor. Přednesené názory pak musí vzít komise v potaz při závěrečném hodnocení.

Doc. Souček dále vyzývá doktorandku, aby zaujala postoj k výhradám oponentů.

O slovo se opět hlásí doc. Voita, který chce reagovat na stanovisko prof. Peška. Doc. Voita vyjadřuje zklamání nad osobním a expresivním stanoviskem pana profesora a odmítá, že by záporné stanovisko k práci bylo motivováno závistí, že práci vedl prof. Pešek, nikoli on sám.

Doc. Souček se ujímá slova, děkuje za stanovisko, ale žádá, aby se pokračovalo v diskusi nad disertační prací a aby byl doktorandce dán prostor vyjádřit se k předneseným připomínkám.

Slova se však ujímá dr. Běhalová, která vyjadřuje překvapení, že je nařčena z podvodu, pokládá to za hrubé nařčení a chce se veřejně hájit, nicméně souhlasí, že obhajoba by měla pokračovat dál podle původního plánu.

5. PhDr. Večeřová děkuje za slovo a vyjadřuje se k základním připomínkám oponentů:
Doktorandka se nejprve vyjadřuje k připomínkám dr. Běhalové:

- a) doktorandka nenahlédla do souborných katalogů.
Doktorandka uvádí, že v excerpované literatuře jsou citované následující zdroje, se kterými ve svém výzkumu pracovala (Katalog francouzské národní knihovny, Katalog rakouské národní knihovny, Katalog Herzog August Bibliothek ve Wolfenbüttelu, Katalog Newberry knihovny v Chicagu, souborné katalogy VD 16 a VD 17). Doktorandka si není vědomá, že by v uvedeném seznamu chyběl jakýkoli zásadní souborný katalog. Dr. Běhalová chce na tomto místě vstoupit do diskuse, doc. Souček však trvá na tom, aby doktorandce byl dán prostor se obhájit.
- b) Faktické chyby – doktorandka uvádí na základě informací z bibliografií titul *Kronika sedmi mudrců* jako nedochovaný, přičemž existuje Kolárova edice (*Kronika sedmi mudrců* / k vyd. připravil, předmluvu napsal, slovníčkem, ediční a bibliograf. poznámkou opatřil Jaroslav Kolár. Praha : Odeon, 1985, 136 s.)- doktorandka vycházela z Knihopisu a jeho Dodatků, když se podíváme do původní tištěné formy Knihopisu nebo jeho elektronické databáze, - nechává kolovat – nebo do číselných i písmenných Dodatků – nechává kolovat - , je všude uvedeno, že dotyčný exemplář neexistuje. Doktorandka dohledala zmiňovanou edici, kterou uvedla dr. Běhalová a zjistila: „*Text, který přináší tato čtenářská edice, je založen na vydání pražského tiskaře Jiříka Dačického z r. 1590. ... Unikátní exemplář tohoto vydání se objevil před rokem 1890 v jednom vídeňském antikvariátu, pracoval s ním M. Murko ..., nebyl však zakoupen žádnou veřejnou knihovnou a později platil dlouhá desetiletí za nezvěstný. Někdy po druhé světové válce toto vydání zakoupil pro svou soukromou knihovnu D. Tschizewskij (není známo, zda týž exemplář, s nímž pracoval Murko) a s jeho pozůstalostí se kniha dostala do slavistického oddělení univerzitní knihovny v Heidelbergu. Přátelské porozumění pracovníků této knihovny ... umožnilo získat její xerokopie.*“ (ediční a bibliografická poznámka, s. 136) se kterými pracoval Jaroslav Kolár. Ani na začátku textu, ani na konci vlastního textu Kroniky není uvedeno impresum, předmluva nebo nějaký odkaz na tiskárnu Jiřího Jakubův Dačického. Doktorandku mrzí, že tuto edici neobjevila, ale nikde se neobjevuje přepis impresu, jak by bylo zapotřebí. Údaj „*založeno na vydání*“ ve čtenářské edici pro typologicko-typografický rozbor a další sondy nestačí. Doktorandka nechává kolovat excerpce Kolárovi edice.
- c) Chybějící osobní data a tiskařské licence. Tiskařské licence nebyly ve sledované době udělovány, data narození není možné vypočítat, jinak by je uvedla, z dostupných materiálů však není možné tato data dovodit. To, co bylo možné dohledat, v práci uvedeno je (př. den smrti).

[Na tomto místě žádá doc. Souček o soustředění se na hlavní body.]

- d) Oponentka neviděla důvod pro vyčlenění tisků „Nákladem a prací“. Doktorandka demonstruje na slidu příklady, kdy je těžké rozhodnout, do které skupiny tisky zařadit a zdůvodňuje svoje rozhodnutí vytvořit tuto speciální kategorii. (př. č. 6. ZALUŽANSKÝ ze ZALUŽAN, Adam (Kp 17.142): Adami Zaluzanii a Zaluzaniis Methodi herbariae libri tres. Quale fu terr plant decus, ordinis uvu arti plantarum politur ima manus. Prodít Francofurtie college Paltheniano. Anno MDCIV [= 1604] 4°.)⁽⁴, B⁴-Z⁴, Aa⁴- Ff⁴ [= CXX] ff + [I] přil. - Titulní strana a předmluva jsou nově vytištěny, zbytek je materie pocházející z původního vydání Jiřího Jakubův Dačického z roku 1592 nebo č. 4. HEXAGLOSSON (Jones): Dictionariolum hexaglosson cum colloquiis aliquot sex linguarum, latinae, bohemicae, gallicae, hispanicae, italicae: omnibus linguarum studiosis

domi forisq[ue] perguam necessarium. Dictionarium sampt etlichen notwendigen gesprächen in lateinischer, böhmischer, deutscher, französischer, spanischer und italiänischer Sprache. Allen derselben Liebhabern sehr nützlich und notwendig sind. Lipsiae, sumptibus Georgii Jacobidae Daczenii, Excudebat Michaël Lantzenberger M D CII. [= 1602]12°. A^s – Z^s, a^s – h^s. [= 256] ff. - Jiří figuroval v celé záležitosti jako investor, je známo, že v Lipsku prováděl korekci české části slovníku a na vydání spolupracoval jeho syn Jan Othmar)

Doktorandka uvádí, že tímto považuje za zodpovězené všechny hlavní výtky dr. Běhalové. Poté reaguje doktorandka na připomínky doc. Voita:

- a) První tisk nebyl dle doc. Voita vydán 1563, ale 1568. Doktorandka znovu prošla příslušné materiály a dospěla k přesvědčení, že není možné souhlasit s laskavými závěry doc. Voita a musí nadále trvat na svém závěru. Dílna Jana Kozla staršího, kde se Jiří Jakubův Dačický vyučil, byla schopna vytisknout *Rozjímání*. Jiří zde pracoval se zavedenou tiskárnou, nikoli se začínajícími pracovníky. Pozdější navrhovaná spolupráce na tisku *Rozjímání* s Janem Kozlem mladším nebyla pravděpodobná, protože Kozlovi mladšímu vyšel až v roce 1587 ve spolupráci s Jiřím pouze jeden tisk jehož autorem byl Tomáš Mítis. Jedná se pravděpodobně o širší spolupráci vycházející od Tomáše Mítise. Jan Kozel mladší je v impresu uveden jako tiskař, který Mítisovo dílo vytiskl v domě Jiřího Jakubův Dačického. Vzhledem k dalšímu vývoji obou dílen se není možné domnívat, že by spolupráce pojala i další tisky typu *Rozjímání*.
- b) Sledovat sazečské chyby, je problematické vzhledem k tomu, že jak Jiří, tak Jan Othmar praktikovali převážně komerční přístup ke knižní výrobě. JJD a JO v mizivém případě zařazovali do svých tisků eráta. Tiskové chyby by se daly zjistit pouze tak, že by doktorandka musela detailně projít všechny texty a hledat každou chybu, ale mohla by najít i „chyby“ vyplývající z odlišného úzu češtiny, těžko rozhodnout, jestli to byly chyby nebo sazečův úmysl. Navíc se JJD přesně drží Gunterovsko-Melatnrichovské tradice, kdy se snaží přesně napodobit jejich tisky, dělá jakási „faksimile“ těchto vydání. Sledování sazečských chyb pak není možné.

Doc. Souček vznáší dotaz, zda jsou všechny výhrady adresovány. PhDr. Večeřová konstatuje, že hlavní výhrady již byly zodpovězeny a později je možné doplnit další.

6. Doc. Souček otevírá všeobecnou diskusi.

Z prostoru pro veřejnost se o slovo hlásí prof. Čechura, profesor Univerzity Karlovy. Seznámil se s předkládanou disertační a považuje ji za zajímavou, interdisciplinární, podtrhává zejména historickou stránku věci (tiskař tvořil v konkrétním historickém kontextu. Pasáž o právních aspektech, která byla oponentkou označena za nepatřící do předkládané práce, považuje naopak za vhodnou, neboť popisuje rámec, ve kterém se tiskař pohyboval (př. pokud přišel člověk o čest, přišel o koncesi a nemohl své řemeslo vykonávat). Po přečtení práce i obou oponentských posudků dospěl prof. Čechura ke stejnému závěru jako prof. Pešek, a to, že posudky jsou kongeniální, apriori negativistické, což považuje za výjimečný úkaz, který za 20 let svého akademického působení nezažil. Prof. Čechura dále uvádí, že ze studia posudků dospěl k závěru, že výtky dr. Běhalové dokládají její neznalost z oblasti historie (př. dotaz na datum narození tiskaře v okamžiku, kdy v 16. století matriky teprve začínají vznikat). Prof. Čechura dále uvádí, že vytýkané použití grafů v práci naopak u prací svých studentů a doktorandů chválí, byť použití grafů jinak nepreferuje. V závěru svého vystoupení prof. Čechura konstatuje, že způsob hodnocení disertace oponenty považuje za velice nešťastný.

Doc. Souček upozorňuje, že byť se jedná o veřejnou diskusi, nechce se dále věnovat posuzování oponentských posudků a vybízí k soustředění se na téma disertace samotné.